

2011 m.

NETYLEK!

„Jei gali padaryti, kad esantis šalia jaustųsi geriau, tai taip ir daryk.“

A. Zuokienė

Šarūno Mažeikos (BFL) nuotr.

Prabėgo vieneri metai

Kai per rinkimus į Seimą iš 141 vietos mane reitingavo į 7-ą, tačiau likau pirma už brūkšnio, mano pažįstami sakė, jog tokia Dievo valia. Man nereikia nei postų, nei titulų. Daugelį sumanymų galima įgyvendinti ir be jų. Visgi Seimo nario mandatas suteikia žymiai daugiau instrumentų. Tad prieš metus įsiliejusi į Seimo darbą bei dirbdama Sveikatos reikalų komitete, daugiausia laiko ir dėmesio skyriau sveikatos problemoms, taip pat vartotojų teisėms bei pasimetusios teisybės paieškoms.

Seimas – Lietuvos atspindys – čia sėdi ne vienas piktas, nusivylęs žmogus, veidmainis... Tačiau išties nemažai Seimo narių tikrai stengiasi kurti tokį teisinį pagrindą, kad visiems mūsų šalyje būtų geriau. Deja, žiniasklaida ir, reikia pripažinti, patys žmonės dažnai nenori matyti dirbančių. Tiesiog išvaizduokime žinias, kurios praneša, kad vienas gilinasi į švietimo reikalus, kitas domėjosi sveikatos apsaugos spragomis, pateikė vieną ar kitą pasiūlymą – tikėtina, jog būtų nuobodu, neįdomu. Tačiau tai svarbūs kiekvieno mūsų gyvenimui sprendimai, todėl parengiau vienerių metų savo darbų pristatymą, **kuriame matyti, kurie klausimai:**

- Parengiau ir įregistravau 77 dokumentus, iš jų 14 įstatymų projektų.
- Nepraleidau nei vieno Seimo plenarinio posėdžio, jų metu kalbėjau 42 kartus.
- Įvairioms institucijoms parašiau 299 raštus.

jau išspręsti ir jiems pritarta

Seime ar kitose institucijose atmesta

dar svarstomi

dar laukia eilės (kartais eilėje tenka laukti metus ir ilgiau)

Teisybės paieškų labirintuose

www.netylek.lt – tai jau beveik metus veikiantis mano internetinis priimamasis. Čia užsuka tikrai daug žmonių – dalyvauja apklausose, komentuoja ar pildo anketą dėl įvairių pastebėtų negerovių. Atverdama internetinio priimamojo duris rašiau, jog svarbiausias man yra moterų bei sveikatos temos, tačiau kiekvieną užpildytą paklausimą sprendžiu kaip savo. Noriu asmeniniu pavyzdžiu parodyti, jog galima apčiuopti tiesos siūlo galą.

Per krizę lengviausia viską suversti pinigų stygiui, bet žmonės labiausiai skaudina teisingumo stoka.

- Kodėl šalpos pensija nepriklauso mamoms, kurios derino darbą ir neįgalaus vaiko priežiūrą?
- Kodėl neįmanoma nutraukti paskirtos motinystės (tėvystės) pašalpos mokėjimo, jei pašalpą gaunantis asmuo pinigų neskiria šeimai ir vaikui?
- Kodėl kompensuojamos neįgalųjų, vykstančių į mokymo įstaigas visuomeniniu transportu, išlaidos, tačiau pinigų neatgauna tie, kurie samdosi specialųjį transportą, negalėdami vykti visuomeniniu?
- Neteisėtos statybos, žemės grąžinimas ne toje vietoje, kur gyvena protėviai ir t. t. Plačiau apie tai **7 psl.**

Rūpinimasis sveikata turėtų tapti kiekvieno iš mūsų ir valstybės prioritetu

Pasaulio sveikatos organizacija skelbia, kad žmogaus sveikatą lemia:

10 proc.
sveikatos priežiūros įstaigų darbas

20 proc.
paveldimumas

70 proc.
gyvensena ir aplinka

Pagal man suteiktus parlamentinės kontrolės įgaliojimus prašiau paaiškinimų, kodėl:

- dešimtys tonų kraujo plazmos išvežta į užsienį, o Lietuva negavo ne tik naudos, bet patyrė daugybę išlaidų (**2 psl.**),
- panaudota mažytė dalis už milijoną litų nupirkto vakcinos (**2 psl.**),
- valstybės turtas naudojamas neracionaliai ir neatsakingai (**3 psl.**),
- rašomos programos šimtam milijonų litų, nenurodant būsimų rezultatų (**2 psl.**).

Parengiau siūlymus:

- PVM lengvata sveikatai palankiems produktams (**2 psl.**);
- apibrėžti, kokį maistą galime vadinti „vaikams“ bei „sveiku“, koks gali būti krakmolo kiekis jogurte, kiek sintetinių priedų galima dėti į „Aukščiausios rūšies“ gaminius (**4 psl.**);
- apriboti energinių gėrimų bei vaikų sveikatai nepalankių maisto produktų reklamą (šios temos – **4 psl.**);
- skatinti profilaktinius patikrinimus (**3 psl.**);
- organizuoti teismų darbą taip, kad apklausiant nepilnamečius – tiek aukas, tiek liudytojus – dalyvautų psichologas (**6 psl.**);
- kiaulių augintojams taikyti tokius pačius reikalavimus Lietuvoje kaip ir Danijoje (**8 psl.**).

Reikalauk iš valdžios atsakomybės

Nors tūkstančiai žmonių susiduria su problemomis, tiek smurto prieš moteris (**8 psl.**), tiek pagalbinio apvaisinimo (**2 psl.**) įstatymų projektai Seime svarstomi dešimtmečius. Vartotojų teisės Lietuvoje suprantamos taip siaurai, kad baigiasi ties galimybė grąžinti nekokybišką daiktą, be to delsiama priimti grupės ieškinį detalizuojančias teisės normas, kurios leistų nepatenkintiems vartotojams vienytis ir ginti savo teises? Nukentėjusių vis daugiau:

- nuo neteisėtų prekeivių maisto papildais (**6 psl.**),
- įkliuvusių į nekontroliuojamų greitųjų kreditų pinkles (**7 psl.**)
- dėl „Star1“ bankroto ir t. t.

Mane stebina vartotojų apsaugos tarnybos abejingumas, kaip ir vilniečių susitaikymas su tuo, kad prieš kelis mėnesius, balsuojant dėl biudžeto rodiklių, nei vienas Vilnietis vienmandatėse apygardose išrinktas Seimo narys nepakėlė rankos vilniečių labui. Vilnius yra fundamentalus mano dvasios ir požiūrio į pasaulį formuotojas. Skaudančia širdimi stebiu miesto nuopuolį ir žinau, kaip gyvybiškai jam ir jo žmonėms reikia teisingų išsūkių, kad vėl – kaip dar visai neseniai (*Eurostat 2006 m. apklausa*) – jo gyventojai būtų didžiausi optimistai Europoje. Palaikau tuos, kurie turi Vilniaus strategiją, inovatyvių idėjų ir tęs kadaise pradėtus darbus.

Prireiks didelių pastangų, siekiant sugrąžinti neatlygintų donorų pasitikėjimą

Lietuva išvarginta kraujo skandalų. Politikų ir kraujo donorystės įstaigų vadovų neatsakinga ilgametė veikla diskreditavo neatlygintinos donorystės idėją.

Kraujas – sudėtingas produktas, atskyrus eritrocitus – tą dalį, kuri naudojama kraujo perpylimui – ir trombocitus, dar lieka plazma. Trečdaly kraujo plazmos sunaudojame ligonių poreikiams, o 2/3 lieka. Dėl jos ir kyla daugiausiai aistrų, nes tai svarbi farmacijos pramonės dalis. Iš plazmos galima pagaminti daugybę preparatų.

Su krauju daugybę metų buvo elgiama neatsakingai ir neekonomiškai: Valstybės kontrolės ataskaitose matome, jog į užsienį iškeliavo 50 tonų plazmos, už kurios paruošimą ir transportavimą į kitas šalis buvo sumokėta iš mokesčių mokėtojų pinigų, tačiau niekas nekontroliavo, kaip kraujo centrai panaudojo už šiuos sandorius gautus pinigus. Be to, plazmos išvežimo važtaraščiai išrašyti vėliau nei ji fiziškai išvežta, juose nurodyta mažesnė plazmos kaina. Dalį savo patirtų išlaidų valstybė iš vieno kraujo

centro prisiteisė, tačiau jų taip ir neatgavo. Visgi tai būtų buvęs lašas jūroje.

Nors Lietuvoje propaguojama neatlygintina donorystė, dokumentai rodo, jog vienam neatlygintinam donorui įteikiama dovanų vidutiniškai už 56 litus. Kraujo centrai ataskaitose nurodo išleidę dešimtis tūkstančių litų renginiams, kurių nė nebuvo, transliavę reklamą televizijoje pirmiau nei surengė konkursą televizijos paslaugoms pirkti ir t. t.

Šiai temai skyrčiau itin daug dėmesio ir galiu pasidžiaugti, jog Sveikatos apsaugos ministerija parengė ne vieną dokumentą atskleistoms ydoms reglamentuoti, tačiau man taip ir nesuprantama, kodėl dėl įstaigų vadovų daugybės pažeidimų nebuvo kreiptasi į prokuratūrą, kodėl tie vadovai tebedirba iki šiol.

Visgi reikia pasidžiaugti, kad Seimas praėjusį rudenį pritarė nuostatai, jog kraujo donorystės įstaigos negali būti pelno siekiančios. Tai vienas iš konkrečių žingsnių, siekiant atgauti neatlygintų kraujo donorų pasitikėjimą.

Nenoriu, kad 121 mln. litų narkomanijos prevencijai būtų išmesta į balą

Nors prirašyta daugybė strategijų ir programų, akivaizdu, jog didžioji jų dauguma dūla stalčiuose. Prieš kurį laiką keipiausi į Vyriausybės prašydama suskaičiuoti programas, susijusias su sveikatos apsaugos klausimais. Sąrašas įspūdingas, o rezultatai nuvilniantys, ypač Narkotikų kontrolės departamento – lėšos narkotikų kontrolės programai kasmet augo 15 proc. – išleista šimtai milijonų. Prieš kelis mėnesius Seime buvo tvirtinama nauja Nacionalinė narkotikų kontrolės ir prevencijos programa iki 2016 m., kurio-

je buvo prirašyta tik daug gražių žodžių: *siekti, skatinti, tobulinti, stiprinti, užtikrinti, plėtoti, bendradarbiauti...*

Kviečiau Seimą numatyti aiškius kriterijus ir įvardinti konkrečius rezultatus, kurie bus pasiekti programai išleisus numatytus 121 mln. litų. Seimas atsižvelgė į mano kritiką ir įpareigojo Vyriausybę numatyti itin aiškius programos vykdymo vertinimo kriterijus bei labai konkrečius skaičiais įvardintus tikslus.

Pandeminio gripo vakciną Lietuva įsigijo per brangiai ir per vėlai

2009 m. vasarą buvo paskelbta pandeminio gripo epidemija. Dauguma šalių reagavo žaibiškai įsigydamos vakciną. Lietuva vakciną nusipirko tuo metu, kai pandemijos banga jau buvo atslūgusi ir šalys išpardavinėjo per didelius atsargų kiekius.

Kritikavau Sveikatos apsaugos ministeriją, kad vakciną įsigijo per vėlai ir per brangiai. Nyderlandų Vyriausybei, net nesiderant, buvo sumokėtas milijonas litų už 27 000 vakcinų dozių, iš

kurių panaudota buvo vos 5 000. Likusi dalis buvo sunaikinta, nes galiojimo laikas baigėsi pernai spalį.

Vakcina susideda iš emulsijos ir suspensijos, kurias prieš vartojant reikia sumaišyti. Labai keista, bet vakcinos, kurią įsigijo Lietuva, sudedamųjų dalių galiojimo laikas nesutapo, nors „Pandemrix“ aprašyme labai aiškiai parašyta, jog suspensija ir emulsija yra neatskiriamos dalys, o jų galiojimo laikas 2 metai. Europos Užkrečiamųjų ligų prevencijos ir kontrolės centro atstovų klausiau – kaip 2 metų galiojimo laikas galėjo baigtis 2010 m. spalio mėnesį, jei pirmieji šios gripo atmainos atvejai užfiksuoti tik 2009 m. kovo mėnesį. Tai dar vienas įrodymas, kad vakcina buvo pagaminta ne kaip atsakas į konkrečią gripo rūšį, o iš anksto, kai dar nebuvo žinoma, kokia bus gripo atmaina.

Europos Taryba yra konstatavusi, kad paniką dėl gripo sukėlė pačios farmacijos kompanijos. Dėl to domėjauosi, kaip Lietuva pasiruošusi ir kokius planus yra pasitvirtinusi ateities krizių ir ekstremalių situacijų valdymui.

Po 11 metų diskusijų laikas priimti pagalbinių apvaisinimo įstatymą

Vaikų be medikų pagalbos negali susilaukti kas penkta–šešta pora. Dalis jų priverstos gydytis užsienyje.

Mėgintuvėlyje apvaisintos lytinės ląstelės auginamos 5 dienas ir šeštą parą perkeliamos į moters gimdą. Jei viskas pavyksta ir 14-tą parą užsitraukia gimdos apvalkalėlis, prasideda gemalo, dar kitaip vadinamo embrionu, vystymasis.

Labai sudėtinga prognozuoti, kiek ląstelių mėgintuvėlyje apvaisins, todėl dažniausiai jų bandoma apvaisinti iki 10, o moteriai perkeliama ne daugiau nei 3 apvaisintos ląstelės. Likusios ląstelės šeštą parą užšaldomos, nes jei apvaisinimas nepavyksta ir neprasideda nei vienas nėštumas, per kitą bandymą moters nebereikia stimuliuoti itin sekinančiais ir brangiais medikamentais.

Seime naujai registruotame įstatymo projekte siūloma leisti mėgintuvėlyje lytines ląsteles auginti 14 parų, mano pateiktame siūlyme šis laikotarpis sumažintas iki 6 parų.

Bažnyčios nuomone, gyvybė prasideda vos tik susiliejus dviem lytinėms ląstelėms, todėl jie kategoriškai pasisako prieš apvaisintų lytinių ląstelių šaldymą, kurios leidžiamos didžiojoje dalyje Europos Sąjungos šalių.

Kita vertybinė dilema – ar gali vaikas nežinoti savo tikrųjų tėvų? Taip nutiktų, jei būtų naudojamos donoro lytinės ląstelės. Jungtinių Tautų Vaiko teisių apsaugos konvencija įtvirtina vaiko teisę žinoti savo tėvus. Pateiktame svarstymui įstatyme numatyta, kaip bus kuriamas lytinių ląstelių bankas ir pagal kokius kriterijus bus parenkamas donoras. Nesu lytinių ląstelių donorystės šalininkė, tačiau, jei Seimas tam pritaris, sieksiu, kad pacientai būtų informuojami apie donoro persirgtas ligas.

Man, kaip Seimo Sveikatos reikalų komiteto narei ir šio įstatymo projekto išvadų rengėjai, teko vadovauti diskusijoms, kurių metu buvo išklaudyta dešimčių ekspertų nuomonė. Tikiuosi, kad jau greitai bus priimtas toks pagalbinių apvaisinimo įstatymas, kokio laukia nevaisingos poros.

Mažesnis PVM tarifas sveikatai palankiems produktams – investicija į sveikatą, o ne lengvata

Statistikos departamento duomenimis, maisto produktai ir toliau sudaro didžiausią Lietuvos šalies gyventojų išlaidų dalį – 34 proc. Sunkmečiu dažnai taupoma sveiko maisto ir sveikatos sąskaita, todėl turi būti sudaryta galimybė maistingesnius, sveikesnius produktus nusipirkti už mažesnę kainą.

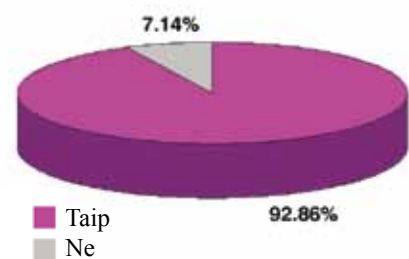
Maisto produktams sumažintų tarifų netaiko tik Baltijos valstybės, Slovakija, Vengrija bei Danija. Siūlau Lietuvoje taikyti lengvatinį 9 proc. PVM tarifą:

1. Vaisiams ir daržovėms. Pasaulio sveikatos organizacija rekomenduoja kasdien suvartoti 400 g vaisių ir daržovių. Lietuviai suvartoja 2 kartus mažiau. Tyrimų duomenimis, vaisių ir daržovių vartojimas apsaugo nuo išeminės širdies ligos, insulto, stemplės, skrandžio, storosios žarnos vėžio, diabeto ir kitų ligų.

2. Išskirtinės kokybės produktams. Tai sertifikuoti, kokybiški ir sveikesni lietuviški gaminiai, žymimi ženklu „Kokybė“. Išskirtinės kokybės produktų gamintojų negausu: 2010 m. sertifikuoti 26 bitininkystės ūkiai, 6 vaisių, uogų ir daržovių augintojai. Išskirtinės kokybės produktuose yra daugiau vitaminų, ląstelių ir kitų biologiškai vertingų medžiagų, nenaudojami sintetiniai maisto priedai.

3. Ekologiškiems žemės ūkio ir maisto produktams. ES ekologiško gaminio logotipu paženklinėtiems produktams keliami dideli reikalavimai. Tai sveiki ir vertingi savo maistine verte produktai, neužteršti hormonais, antibiotikais, genetiškai modifikuotais organizmais, juose mažiau sintetinių cheminių medžiagų likučių.

Jei sveikatai palankūs produktai kainuotų pigiau, ar jų vartotumėte daugiau?

Šį siūlymą registruoju jau antrą kartą, nes pirmąsyk jis buvo atmestas Vyriausybės ir net nesvarstytas Seime. Tikiuosi, kad šį kartą man bus leista pasinaudoti Seimo narės teise – pristatyti šį klausimą ir prašyti Seimo jam pritariti. Esu tikra, kad jau po kelerių metų biudžetas pajus šios pataisos naudą, juk sumažės gydymo išlaidos.

Turime reikalauti nemokamų profilaktinių patikrų

Nė vienoj pirminės sveikatos priežiūros įstaigoj negausime išsamios informacijos, kokie tyrimai ir kaip dažnai priklauso kiekvienam pacientui pagal jo amžių, lytį ar rizikos grupes (žr. lentelę). Tai ne naujovė – ši tvarka galioja daugiau nei 10 m. Dažnas, atėjęs pasitikrinti profilaktiškai, sutrinka ir pasijunta gaisinąs mediką, kai gydytojas pasitinka pacientą klausimu: „Kuo skundžiatės?“. Dabar bendras kasmetinis sveikatos būklės įvertinimas įskaičiuojamas į mokesčių pirminės sveikatos priežiūros centrų „už galvą“ ir, kaip rodo praktika, nevykdomas.

Jei visi kasmetiniai profilaktiniai sveikatos tyrimai būtų sudėti į specialų sveikatinimo paketą, valstybės lėšos būtų naudojamos racionaliau, o pacientai tyrimams sugaištų mažiau nei 2 val.

Siūlau į profilaktikos paketą įtraukti papildomų, išsamesnių ir informatyvesnių tyrimų: cholesterolio formulės nustatymą, gliukozės tolerancijos testą, vidaus organų echoskopiją, moterims – skydliaukės hormonų tyrimus ir kt.

Nuo seno pagrindinis žmogaus sveikatos sutrikimų indikatorius yra skausmas. O kol neskauda, vadinasi – sveikas. Tuo tarpu šimtai itin sudėtingų, tarp jų ir vėžinių, susirgimų gali dešimtmetį tūnoti organizme, nesukeldami jokių nemalonių pojūčių, ir spėti itin giliai įsiskaidyti. Tuomet pavėluotas užleistos ligos gydymas būna itin varginantis, brangus ir ne visada sėkmingas. Todėl taip svarbu sveikatą tikrinti profilaktiškai. Jau seniai įrodyta, kad vienas iš ligų prevenciją investuotas litas sutaupo 23 Lt, kurių vėliau nereikia išleisti gydymui.

UŽ TAI JAU SUSIMOKĖJOTE – REIKALAUKITE!

Tyrimo pavadinimas	Amžiaus grupė		
	19–40 m.	41–65 m.	nuo 65 m.
Svorio, ūgio matavimas	1 kartą per metus; esant antsvoriui – 2 kartus per metus		
Burnos ertmės apžiūra	1 kartą per metus		
Periferinių limfmazgių apčiuopa	Kiekvieno profilaktinio tikrinimo metu		
Odos ir matomų gleivinių apžiūra, jei nėra rizikos veiksnių	1 kartą per 2 metus		
Odos ir matomų gleivinių apžiūra, jei yra rizikos veiksnių	2 kartus per metus		
Širdies elektrokardiograma	1 kartą per metus		
Arterinis kraujospūdis	1 kartą per metus		
Bendras kraujo tyrimas	1 kartą per 2 metus		
Cholesterolio kiekio nustatymas kraujyje	1 kartą per metus		
Gliukozės kiekio kraujyje nustatymas	1 kartą per 2 metus		1 kartą per metus
Klausos aštrumo patikrinimas	1 kartą per 2 metus	1 kartą per metus	
Akispūdzio matavimas	1 kartą per 2 metus	1 kartą per metus	
Regėjimo aštrumo patikrinimas	1 kartą per 2 metus		1 kartą per metus
Gliukozės kiekio kraujyje nustatymas	1 kartą per 2 metus		1 kartą per metus
Bendras šlapimo tyrimas	1 kartą per 2 metus		1 kartą per metus
Moterims ginekologinė apžiūra	Nuo 20 m. – 1 kartą per metus		
Gimdos kaklelio piktybinių navikų citologinis tepinėlis	25–60 m. – 1 kartą per 3 metus		
Moterims krūtų apžiūra ir apčiuopa	Nuo 35 m. – 1 kartą per metus	1 kartą per metus	Jei yra rizikos faktorių – 1 kartą per metus
Digitalinis tiesiosios žarnos tyrimas	1 kartą per 2 metus	iki 50 m. – 1 kartą per 2 metus, nuo 50 m. – 1 kartą per metus	1 kartą per metus
Moterims mamografijos tyrimas (ir tyrimo vertinimas)	50–69 m. – kas 2 metus		
Moterims, priskirtoms didelės širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupei – išsamus širdies ir kraujagyslių ligų tikimybės įvertinimas	50–65 m. – 1 kartą per metus		
Vyrams, priskirtiems didelės širdies ir kraujagyslių ligų rizikos grupei – išsamus širdies ir kraujagyslių ligų tikimybės įvertinimas	40–55 m. – 1 kartą per metus		
Vyrams prostatos antigeno tyrimas		Nuo 45 m., jei tėvas ar broliai yra sirgę prostatos vėžiu; kitiems 50–75 m. – kas dvejus metus	
Krūtinės ląstos rentgenologinis tyrimas	Esant indikacijų, 1 kartą per metus, jei kontaktuojama su sergančiais aktyvia tuberkuloze, ŽIV nešiotojams bei sergantiems AIDS		
Storosios žarnos profilaktiniai tyrimai	50–75 m. – 1 kartą per 2 metus (Vilniaus ir Kauno aps.)		

Kadangi daug metų nuolat susiduriu su kitų žmonių ligomis, ne kartą girdėjau posakį, jog liga daugiau duoda nei atima. Man likimas taip pat buvo atsiuntęs išbandymą. Devynerių metų susirgau kaulų liga, kuri kasmet atsinaujindavo. Pamenu, kai gal kokį penktą kartą atsidūriau Santariškėse, slaugutė pasiūlė man įsikabinti į jos ranką per procedūrą, kai labai skaudės. Kitą dieną ji šypsodamasi parodė mėlynę, kurios liko ant jos rankos nuo mano suspaudimo. Kai padedi kitiems, tai nereikia, jog tau neskaudės. Žinau, tą jausmą.

Dažnas galvoja, jog norėdamas padėti kitiems turi būti turtingas. Tai tiesa. Tačiau turi būti turtingas vidumi, o ne pinigine istorija. Štai Miežiškiuose bibliotekininkė sukvieta moteriškai lankstyti gervelių iš popieriaus, po to išdaliavo kitoms moterims – taip palinkėdamas sveikatos. Ar tam reikia daug pinigų? Tik lito kito popieriui... O ar nesidžiaugė tos, kurios gavo palinkėjimus? Ar nepasijuto gerą darbą padariusios tos, kurios lankstė? Visas susideda iš smulkmėnų.

Dažnai gelbsti ne pinigai, o požiūris į situaciją. Pamenu, kaip vienoje ligoninėje nustebau, jog neveikia žaidimų kambarys vaikams. Pasirodo, jame labai šalta... Nupirkau radiatorių ir žaidimų kambarį vėl atgijo. Pinigų auklėtojos atlyginimams yra, o 100 litų nekainuojančiam radiatoriumi nėra? O štai atvirkišiai. Marijampolės ligoninėje, pamenu, vadovas sakė: mes tą mamografijos kabinetą užrakinti norime, nes neturime specialistų, kurie galėtų mamogramas vertinti. Pinigų šimtus tūkstančių kainuojančiam aparatui buvo, o specialistams – ne?

Dėl sveikatos sistemos spragų kalti ne medikai ir juo labiau ne pacientai. Kalti politikai. Per pastaruosius metus daugiausia skundų, pastabų ir pasiūlymų rašiau būtent Sveikatos apsaugos ministerijos biurokratams. Pristatysiu keletą apibendrintų temų:

- Prieš keletą metų Valstybės kontrolė Sveikatos apsaugos ministeriją buvo išskyrusi kaip itin prastai besitvarkančią su savo valdomu nekilnojamu turtu – ministerijai priklausančios patalpos panaudos būdu ar už itin nedidelę kainą perduotos trečiosioms šalims, o pati ministerija nuomoja daug labai brangių ir didelių patalpų, kur vieno darbuotojo vieta vidutiniškai užima apie 20 kv. metrų. Prašiau ministerijos pateikti informaciją, kaip ji tvarkosi su savo turtu dabar.

- Atkreipiau Sveikatos apsaugos ministerijos dėmesį į tokias keistenybes: kai pirmiausia atliekamos paslaugos, tik po to skelbiami konkursai; kai mokyklai skiriama lankstinukų kelis kartus daugiau nei joje mokosi moksleivių; kai kasmet vis brangiau tiražuojamas abejotinos vertės leidinys ir kt.

- Nors slaugytojų darbo krūvio bei funkcijų persikirstymo tvarka patvirtinta prieš keletą metų, Sveikatos apsaugos ministerijos prašiau nurodyti priežastis, kodėl persitvarkė vos kelios įstaigos, o slaugytojos ir toliau yra diskriminuojamos ir dėl darbo užmokesčio, ir dėl darbo krūvio.

- Atkreipiau dėmesį, jog kūdikio besilaukiančios, turinčios neigiamą kraujo rezus faktorių, pacientės susiduria su kliūtimis gauti valstybės garantuojamą ir itin svarbų joms gydymą anti-(D) imunoglobulinu, jei jų nėštumas stebimas

įstaigoje, nesudariusioje sutarčių su Ligoninių kasomis.

- Ligoninių kasų teiravausi dėl gausybės atvejų, kai retomis ligomis sergantiems pacientams Ligoninių kasos siūlydavo apmokėti kitus medikamentus, o ne gydytojų skirtus.

- Aiškinausi, ar medicinos priemonėmis prekiaujančios bendrovės nepiktnaudžiauja kochlearinių aparatų kainomis. Kol iki 2009 m. Valstybinė ligonių kasa finansuodavo tik dalį bazinės kompleksijos implanto kainos, likusią dalį – iki 54 tūkst. Lt sumos – turėdavo padengti pacientai. Dabar, kai Ligoninių kasa kompensuoja jau visą bazinę implanto kainą (54 100 Lt), pacientų priemokos neišnyko. Be to, pasirodo, jog Lietuva perka jau gana pasenusius modelius, nors moka nemažą kainą. Tokius aparatus be Lietuvos naudoja tik Bosnija.

- Praėjusią vasarą buvo patvirtinta nauja moksleivių maitinimo bendrojo lavinimo mokyklose tvarka, tuo tarpu maitinimui vaikų ligoninėse liko tie patys reikalavimai, todėl prašiau Sveikatos apsaugos ministerijos patikslinti maitinimo organizavimo taisykles, kad ligoninėse ir sanatorijose vaikai gautų kuo sveikesnę maistą.

- Kviečiau atkreipti dėmesį ir kuo skubiau patvirtinti medicinos indikacijas, kurių iki šiol nėra, dėl atvejų, kada gimdymo metu reikia atlikti cezario pjūvį. Lietuva jau pasiekė cezario pjūvių epidemijos lygį – kai pacientei prašant lengvesnio gimdymo, o gydytojams siekiant sutrumpinti pacientės priežiūros laiką, pasirenkama cezario operacija. Tokiu keliu pasaulį išvysta jau kas penktas Lietuvoje gimęs kūdikis.

- Kritikavau Sveikatos apsaugos ministerijos iniciatyvą atleisti taršą skleidžiančias įmones nuo bet kokios atsakomybės, išskyrus mokesstinę – mokesčio už taršą. Iki šiol jos turėdavo pateikti ataskaitas apie taršą, priemonių planus taršai mažinti, rinkti informaciją bei stebėti, kokią įtaką jų tarša daro žmonių sveikatai.

- Mane itin nuvylė ministerijos pozicija atsirašinėti. Tikrai tikėjau, jog bus atlikti tyrimai ir nubausti savivaliavę pareigūnai. Man kyla pagrįstų abejonių, kad ministerijos auditas neatlieka jiems pavestų funkcijų, todėl noriu patikinti, kad kiekvieną problemą spręsiu iki galo.

Prikirpus gamintojams „uodegas“ dėl E, pakeista gaminių sudėtis

Užsispyrę anglai ne vienerius metus siekė, kad vartotojai sužinotų apie 6 maisto dažiklių neigiamą poveikį vaikams. Europos Parlamentui jie pateikė mokslinius įrodymus, jog sintetiniai maisto dažikliai E110, E104, E122, E129, E102, E124 gali neigiamai paveikti vaikų aktyvumą ir dėmesį. Šie priedai dažniausiai dedami į gaiviuosius gėrimus, saldumynus, kramtomąją gumą, ledus ir kt.

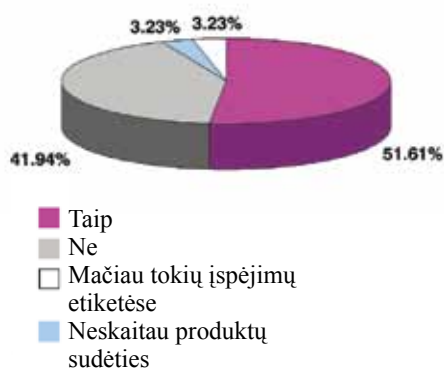
Nuo 2010 m. liepos visoje Europos Sąjungoje įsigaliojo reglamentas, įpareigojantis produktus su šiais dažikliais ženklinti specialiu užrašu: „Gali neigiamai paveikti vaikų aktyvumą ir dėmesį!“. Dauguma gamintojų, tarp jų ir Lietuvos, nusprendė atsisakyti šių dažiklių bei neraišyti tokios antireklamos.

Esu kvietusi ne vienos mokyklos moksleivius stebėti, ar laikomasi naujų ženklavimo taisyklių, o pastebėjus pažeidimus, informuoti Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą.

Nors Lietuvoje daugėja gaminių su užrašais „Be E“, tačiau Muitinės departamento duomenys signalizuoja didžiulę tragediją – glutamatų, kurie *išklibina* sotumo jausmą, importas į Lietuvą kasmet didėja – vien į lietuviškus gaminius per metus sudedama apie 600 tonų aromato ir skonio stipriklių. Tai nėra brangus kamšalas – vieno kilogramo kaina vos 4 Lt. Todėl ir krauna gamintojai jo negailėdami.

Iš 18 skonio ir kvapo stipriklių Lietuvos gamintojai dažniausiai naudoja 8: E620, E621, E622, E623, E624, E625, E640, E650.

Ar žinote, kurie maisto dažikliai neigiamai veikia vaikų aktyvumą, dėmesį?

Gamintojai, vadindami produktus vaikiškais vardais – tik žaidžia jausmais

Nėra apibrėžta, kokį maistą galima būtų įvardinti kaip skirtą ir rekomenduojamą vaikams. Todėl, kaip parodė tyrimas, tas pats gamintojas tą patį produktą pakuoja į skirtingas pakuotes, tačiau gaminiai, pavadinti mažiškais vardais, pretenduoja į vaikams skirtą maistą ir kainuoja vidutiniškai 24 proc. brangiau.

Manydama, kad būtina aiškiai apibrėžti, kokiomis maistinėmis savybėmis turi pasižymėti vaikams skirti maisto produktai, kreipiausi į atsakingas ministerijas, tačiau palaikymo nesulaukiau. Sveikatos apsaugos ministerija tik perspėjo Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą atidžiau stebėti, kad vartotojai nebūtų klaidinami. Tačiau jie ir toliau

Maisto produktų pakuočių viduje turime rasti tai, kas žadama reklaminuose šūkiuose

Kodėl dešrelės vadiname pieniškėmis, jei jose nėra pieno (tiesa, kartais galima aptikti kelis procentus pieno išrūgų milteilių)? Kodėl nevadiname produktų tikrais vardais, pagal tai, ko sudėtyje daugiausia: „kiaulių pažandžių“, „kiaulių odelių su manų kruopomis“ dešrelės ir pan.? Išanalizavusi kitų šalių gerąją praktiką, rengiu reklamos ir maisto įstatymų pataisas, užkirsiančias kelią vartotojų klaidinimui. Šiandien parduotuvių lentynose matome daugybę pakuočių su epitetais: *Ekstra, Premium, Liuks, puikus, auksinis, gardu, sotu, skanu*. Tai tik užregistruoti prekių ženklai ir frazės, kaip ir visokie nupiešti medaliai, todėl pakuotės išorė ir vidus nebūtinai sutampa. Nė viena institucija niekada nevertino ir nevertins tų „epitetų“, jei nebus reglamentuotos tvarkos.

Nieko nereikia ir ženklai „saugus produktas“, „visapusė kontrolė“, „šviežias“ ir pan., nes visas maistas turi būti šviežias ir saugus. ES reglamentas įpareigoja gamintojus atsakingai vartoti sveikatinimo teiginius, tačiau ant pakuočių galima pamatyti užrašą „sveikas“. Dažniausiai tai reiškia, kad tam tikra įmonė užregistravo šį ženklą ir deda jį ant pakuotės, nors joks mokslininkas ar laboratorija negalėtų patvirtinti, jog tas gaminyje suteiks jėgų ar sveikatos. Esu girdėjusi ir absurdišką paaiškinimą, jog žodis „sveikas“ – tai pasisveikinimas, tiesiog produktas sveikinasi su Jumis sakydamas: „Sveikas!“. Fantazijai nėra ribų...

Dėl dešimčių pažeidimų kreipiausi į Valstybinę maisto ir veterinarijos tarnybą, kuri jau yra nustačiusi ne vieną LR reklamos įstatymo pažeidimą.

klaidinami, nes lentynose pilna menkaverčio maisto su užrašais „pabiručių“, „linksmuolių“, „mažylių“. Tiesa, nebersime produktų su užrašu „vaikams“, nes už tai galima bausti, o štai rašyti „vaikų“ – leidžiama. Lietuvoje nėra atsakingai apibrėžtas ir specialus maistas vaikams iki 3 metų, todėl mūsų rinkoje, skirtingai nei kitose šalyse, parduodamos absoliučiai nemaistingos tyrelės kūdikiams iš mechaniškai atskirtos mėsos.

Mechaniškai atskirta mėsa (MAM) – mėsos ir nuograndų nuo kaulų masė, gauta specialiais įrenginiais presuojant kiaulių ar paukščių kaulus, likusius po mėsos išpjaujimo.

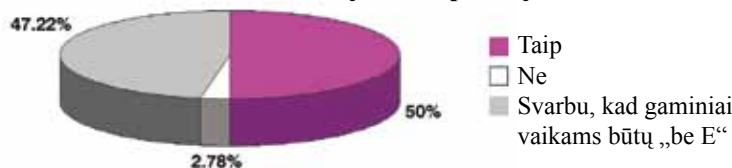
Lietuviška „Aukščiausia rūšis“ – tik antrarūšis produktas?

Visame pasaulyje maisto priedai yra naudojami „ekonominės klasės“ produktų gamyboje, o ne „aukščiausios rūšies“ gaminiuose. Skirtingai nei svetur, Lietuvos kokybės standartai nedraudžia „Aukščiausią rūšį“ įdaryti skonio ir kvapo stiprikliais ar kitais priedais. Jei Danijoje didžiausia leistina natrio nitritų norma bet kuriame mėsos gaminyje yra 60 mg/kg, tai pagal lietuvišką higienos normą į „Aukščiausios rūšies“ gaminius leidžiama dėti net iki 150 mg/kg nitritų. Panaši situacija ir su kitais priedais.

Kreipiausi į įvairias ministerijas bei Vyriausybę, kuri sudarė darbo grupę iš biurokratų bei mėsos pramonės atstovų, o ne mokslininkų ir specialistų. Dėl to nestebina ir rezultatas. Nuspręsta, kad lietuviškų mėsos gaminių kokybės ir saugos reglamentavimo tobulinti nereikia. Viena priežasčių – gamintojų siekis, kad kuo daugiau produktų galėtų turėti „aukščiausios rūšies“ ženklą, nes kas 4-tas pirkėjas renka tik tokius gaminius.

Ar jums svarbu, kad lietuviški „Aukščiausios rūšies“ gaminiai būtų be sintetinių maisto priedų?

Valgysi jogurtą, rinksies XXL dydžio drabužius

Į galvą kiekvienam įkalta, kad jogurtas – tai sveikas produktas, tačiau tokį nusipirkti itin sunku. Dažniausiai jo sudėtyje rasim modifikuoto krakmolo, želatinos, dervos ir gumos. Toks jogurtas yra kaloringas ir skatina nutukimą. Krakmolos lėtina žarnyno peristaltiką, todėl gresia vidurių užkietėjimas, didėja storosios žarnos vėžio tikimybė. Be to, pusryčių dribsnių nerekomenduojama dėti į „krakmolinius“ jogurtus – tai dar labiau apsunkins virškinimą.

Maisto pramonėje krakmolos – pigiausias pakuočių užpildas (po oro ir vandens), mažinantis gaminių savikainą.

Jokių ribojimų krakmolo kiekiui jogurte nėra. 200 g jogurto indelyje krakmolo yra net iki 30 proc. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba atsakė, jog krakmolo leidžiama naudoti pagal principą „quantum satis“ (tiek, kiek reikia).

Manydama, kad būtina riboti krakmolo kiekį jogurte ar bent nurodyti, kiek procentų jo yra pakuotėje, kreipiausi į Sveikatos apsaugos ministeriją. Ši peradresavo mano laišką už maisto kokybę atsakingai Žemės ūkio ministerijai, kuri iškart pareiškė nematanti čia jokios problemos.

Siūlau riboti energinių gėrimų reklamą ir drausti juos dalinti nepilnamečiams

PERSPĖJAME!

DAŽNAS ENERGINIŲ GĖRIMŲ VARTOJIMAS ALINA ORGANIZMĄ IR NERVŲ SISTEMĄ. PERDOZAVUS GALI KILTI RIMTAS PAVOJUS SVEIKATAI.

Energinių gėrimų populiarumas pasaulyje kasmet auga apie 30 proc. Skirtingai nei yra suformuota nuomonė, šie gėrimai ne suteikia energijos, bet mobilizuoja vidinius organizmo resursus. Energijos atsargoms išsekus, pradedamas jausti nuovargis, susierzinimas, žmogus negali užmigti. Sportuojant prarandama nemažai skysčių, mikroelementų, o dėl energinių gėrimų vartojimo jų netenkama dar daugiau, todėl gali sutrikti širdies veikla.

Tyrimai rodo, kad net sveikiems žmonėms, išgėrus skardinę šio gėrimo, po valandos pasireiškia simptomai, bū-

dingi sergantiesiems lėtinėmis širdies ir kraujagyslių ligomis. Specialistų nuomone, energinių gėrimų negalima vartoti nėščioms, vaikams, senjorams ir sergantiems širdies bei kraujagyslių sistemos ligomis, glaukoma, turintiems miego sutrikimų.

Šių gėrimų reklama dažnai orientuota į jauną vartotoją, gėrimai nemokamai dalijami bibliotekose, lauko sporto aikštelėse. Pateikiau projektą, kuriuo siūloma drausti neatlygintą energinių gėrimų dalijimą nepilnamečiams reklamos tikslais bei šių gėrimų reklamą jaunimo renginiuose.

Vaikų negali maitinti įmonės, įtrauktos į nesąžiningų maisto tvarkymo įmonių sąrašus

Jei maisto tvarkymo įmonė sąmoningai nevykdo Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos nurodymų, ji įtraukiama į „Nesąžiningų maisto tvarkymo įmonių sąrašą“, kuris skelbiamas internete. Dar neseniai „juodajame sąraše“ buvo galima aptikti ir vaikų maitinimą organizuojančių įmonių.

Pasiūliau moksleivių maitinimo paslaugas teikiančias įmones vertinti kur

kas griežčiau. Kas 5-tas Lietuvos vaikas kartą per metus kreipiasi į gydytoją dėl virškinimo sutrikimų, todėl itin svarbu, kad vaikai gautų visavertį ir kokybišką maistą.

Buvo pakeisti moksleivių maitinimo paslaugų pirkimo konkursų reikalavimai ir šiais mokslo metais maitinimas organizuojamas jau pagal naują tvarką.

Žalią šviesą vaisių vartojimo skatinimo mokyklose programai

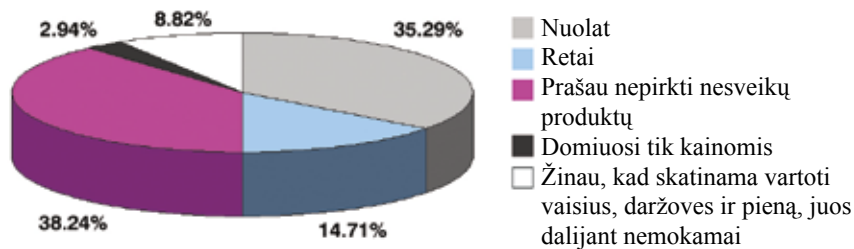
Pasaulio sveikatos organizacija teigia, kad vaikų sveikata daugiau nei 50 proc. priklauso nuo mitybos. Europos Sąjunga kasmet skiria net 90 mln. eurų paramą vaisiams ir daržovėms į vaikų švietimo įstaigas tiekti. Lietuvai tenka 861 300 eurų metams. Pagal ES viziją, į programą Lietuvoje turėtų būti įtraukta 190 000 pradinukų, tuo tarpu nemokamai vaisius praėjusiais mokslo metais valgė tik apie 20 000 Lietuvos vaikų. Panaudota vos trečdalis skirtų lėšų – lygiai 1 mln. Lt.

Į pasitarimą, kodėl Lietuvoje neįsibėgėja „Vaisių vartojimo skatinimo mokyklose“ programa sukviečia visas suinteresuotas institucijas. Programoje dalyvavusios mokyklos skundėsi dėl nedidelio asortimento, fiksuotų kainų, didelio biurokratizmo.

Džiugu, kad į mūsų pasitarimo pateiktas rekomendacijas iš dalies buvo atsižvelgta – nuo šių metų įsigaliojo paprastesnė dokumentų pildymo tvarka, be to, buvo išplėstas asortimentas. Jei 2009–2010 mokslo metais vaikams buvo dalijamos morkos ir obuoliai bei sultys, tai dabar, be morkų ir obuolių, galima nemokamai dalyti kriaušes, bananus ar citrusinius vaisius. Tačiau itin svarbu, kad buvo peržiūrėtos kainos – jei anksčiau mokykla privalėjo rasti obuolių kilogramą už 0,76 Lt, tai dabar leidžiama išleisti iki 1,15 Lt, už kriaušių ir citrusinių vaisių kilogramą leidžiama mokėti 3,50 Lt.

Šiuo metu programoje dalyvauja apie 40 000 moksleivių – tai 2 kartus daugiau nei pernai.

Ar domitės, ką mokykloje valgo vaikai?

Sveikatai nepalankių produktų reklamoje turi būti įspėjamieji užrašai

Daugumoje valstybių sveikatai nepalankūs produktai apmokestinami didesniais mokesčiais, ribojama jų reklama, pardavimo vietos. Lietuvoje taip pat padaryti pirmieji žingsniai – toks maistas draudžiamas mokyklų valgyklose ir buketuose.

Tačiau mokiniai dažnai jų įsigyja

greta mokyklų esančiose parduotuvėse bei kioskuose. Todėl be paminėtų tiekimo apribojimų, pasiūliau šviesti moksleivius ir jų tėvelius bei numatyti, kad tokių maisto produktų reklamoje turi būti įspėjamasis tekstas apie nepalankų poveikį sveikatai.

Sveikatai nepalankus maistas:

Bulvių traškučiai, riebaluose virti gaminiai, saldainiai, šokoladas ir jo gaminiai, konditerijos gaminiai su šokoladu ar kremu, gėrimai ir maisto produktai, kurių sudėtyje yra kavamedžio pupelių kavos ar jų ekstrakto, gazuoti ir energiniai gėrimai, sultinių koncentratai, rūkyta žuvis, konservuoti mėsos ir žuvies gaminiai, mechanškai atskirta mėsa ir jos gaminiai, maistas, pagamintas iš genetiškai modifikuotų organizmų (GMO), arba maistas, į kurio sudėtį įeina GMO.

Maisto produktai su maisto priedais (dažikliais E102, E104, E110, E122–124, E127–129, E131–133, E142, E151, E154, E155, E180, konservantais E200, E202, E203, E210–213, saldikliais E950–952, E954–955, E 957, E959, E962, aromato ir skonio stiprikliais E620–625).

Man patinka tradicijos. Todėl kūdikių besilaukiančių mamų šventė, kai Rotušėje plaka rekordinis skaičius širdžių (sudejus mamų ir vaikų – gal net 800), šiais metais vyks jau septintą kartą. Septintą kartą birželio pirmąją į dangų kils balionai su mažųjų ligoniukų svajonėmis; aštuntą kartą rengsime kasmetinį konkursą „Težydi mano miestas“, jau dešimtą kartą iš popieriaus lankstysime gerveles ir jas dalysime sergantiems, septintą kartą iš eilės rengsime solidarumo maratonus už tuos, kurie ligas nugalėjo, penktą kartą Mamos dienos proga moksleiviai sveikins mamas „Nedelsk“ atvirutėmis ir laiškais ir dešimtą kartą į kelionę per Lietuvą išlydėsime „Rožinio kaspino“ autobusėly.

Kiek save atsimenu, dalyvauju visuomeninėje veikloje. Būdamu aštuoniolikos aplankiau daugybę vaikų ir senelių namų, užrašiau ten išgirstas istorijas, apie tai rengiau radijo laidas. Laikraštyje vaikams „Aitvaras“ inicijavau rašinių konkursus skaudžiomis temomis – parašė daugiau kaip 2 000 vaikų. Su 20 įsimintiniausių istorijų autorių drauge keliavome į Tainą. Tai buvo Pradžia. Mano gyvenime ji svarbi dar ir tuo, kad visus šiuos projektus dariau drauge su savo vyru. Bendra veikla mus suvienijo.

1990 m. ir žmonės, ir įmonės aukojo drąsiau ir daugiau. Mumis tikėjo, todėl duodavo visą sunkvežimį lėlių ar saldainių. Po to buvo daug kitų projektų. Septynetą metų per Kalėdas net 200 alkoholikų šeimų vaikų sulaukdavo mano su draugais paruoštų dovanų. Prieš 10 metų kiekvienoje Vilniaus ligoninėje buvo įrengtos knygų lentynos ligoniams, suremontuotos kelios palatos vaikų ligoninės onkologijos skyriuje, nupirktas aparatūros naujagimių reanimacijai ir kt. Po to ėmiau rengti labdaros aukcionus „Iš mano šalies su meile“, kuriuose dalyvavo visos ambasados, vėliau virtusius tarptautine Kalėdų muge, rengiama Vilniaus Rotušėje. 2003 m. pradėjau projektą „Nedelsk“, kuris suvienijo šimtus savanorių, raginančių moteris pasitikrinti dėl krūties vėžio visoje Lietuvoje. Per 8 metus nemokamai „Rožinio kaspino“ autobuselyje pasitikrinta daugiau nei 64 tūkst. moterų, iš jų daugiau nei 600 sužinojo sergančios krūties vėžiu.

Daugelį metų kasdien žiūrėjau vėžiui į akis. Stengiausi jį suprasti. Padariau daug išvadų. Vėžinės ląstelės filosofija – augti ir stiprėti. Lygiai taip pat galvoja kiekvienas verslininkas, kiekvienas politikas ar dainininkas. O man nereikia galybės, man reikia tik žmogiškųjų jėgų tikėti. Šios filosofinės diskusijos su vėžiu mane subrandino. Dabar darau tik tai, kuo tikiu. Noriu turėti tvirtą „stuburą“, kad gyvenimas nepriklaustų nuo pareigų ar situacijos. Mano tikrieji draugai yra kartu su manimi nuo vaikystės. Jie sako, kad esu lygiai tokia pati kaip prieš 15 ar 25 metus – paprasta, nuoširdi, jautri ir daug dirbanti. Man – tai didžiulis įvertinimas.

Nesu lepinama gražiais žodžiais ir jų nelaukiu, tačiau turiu prisipažinti, jog buvau nustebinta, kai Vilniaus universitete susirinkusi garbinga 40 lietuvių žurnalistų ir visuomenės veikėjų komisija nusprendė, jog turiu atstovauti Lietuvai 2008 m. Europos metų moters rinkimuose, rengiamuose Europos Parlamente. Tada laimėjau trečią vietą. Jau iki tol buvau pelniusi įvairių įvertinimų: buvau gavusi „Žaliojo obuolio“ prizą „Už išsaugotas mamas“, kelių organizacijų apdovanojimus už savanorišką veiklą, žurnalas „Stilius“ buvo paskelbęs Metų moterimi. Viena nieko nebūčiau padariusi. Tai daugybės savanorių ir medikų bendras darbas.

Ir dirbdama Seime esu labai dėkinga savo padėjėjams, Seimo Sveikatos reikalų, Teisės ir Teisėtvarkos, Europos reikalų komitetų darbuotojams, su kuriais teko daugiausia dirbti, nuoširdus ačiū visiems, kurie tiki ir palaiko mane.

NEDELSK
DEL SAVES IR DEL TU, KURIE TAVE MYLI

PASITIKRINK!
Sergant krūties vėžiu neskauda – jį aptikti padės tik mediko patikra!

Paslaugą NEDELSK organizuojančios VĮ „Atena“ iniciatyva „Rožinis kaspino“ autobusėlyje patikrinama 64 000 moterų, daugiau kaip 500 iš jų mato krūtis vėžio požymius.

Nemokama informacijos linija 8 800 20 250
www.nedelsk.lt

Teismuose apklausiant vaikus turi dalyvauti psichologas

Statistikos departamentas skelbia, kad Lietuvoje per praėjusius metus 1 023 vaikai patyrė smurtą, 800 iš jų buvo iki 14 m. amžiaus.

Remiantis JTO Vaikų teisių konvencija kiekvienas vaikas, tapęs smurto auka ar liudytoju, turi būti apklausiamas dalyvaujant psichologams.

Generalinei prokuratūrai apklausti nepilnamečius padeda vos viena psichologė. Tuo tarpu kiekvienas teismas įvairiai sprendžia šią problemą: vieni kviečia vaikų teisių apsaugos specialistus, kiti socialinius pedagogus, tretį išsiverčia ir be specialistų pagalbos.

Lietuvos Teisėjų taryba mano, kad bent prie apygardų teismų būtina įsteigti psichologų, kurie aptarnautų ir apylinkių teismus, etatus. Tam reikėtų apie 260 tūkst. litų per metus. Nors mano siūlymui įsteigti 5 psichologų etatus apygardų teismuose arba numatyti lėšas tokias paslaugas pirkti iš dalies buvo pritarta Seimo komitetuose, Vyriausybė šiam siūlymui nepritarė ir Seimas balsuodamas jį atmetė.

Siūlau riboti baustųjų už tyčinius nusikaltimus prieš vaikus įsidarbinimo galimybes

Įvairiose šalyse atlikti moksliniai tyrimai patvirtina, kad didžioji dalis prieš vaikus nusikaltusių asmenų kartoja nusikaltimus. Šiuo metu Lietuvoje už tyčinius nusikaltimus prieš vaiką bausti asmenys negali dirbti mokytojais ar tapti vaiko globėjais.

Įregistravau projektą, kuriuo numatoma, kad baustieji už tyčinius nusikaltimus vaikui (seksualinis nusikaltimas, pagrobimas, nužudymas, fizinio skausmo sukėlimas, sveikatos sutrikdymas)

negalėtų dirbti vaikų socialinėse, sveikatos priežiūros, sporto, švietimo įstaigose ir organizacijose, verstis individualia veikla, jei ji susijus su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra, jų saugumo užtikrinimu. Draudimas galiotų 3–8 m. ir priklausytų nuo padaryto nusikaltimo prieš vaiką sunkumo. Darbdavys galėtų reikalauti pažymos iš būsimo darbuotojo arba gauti informacijos iš Informatikos ir ryšių departamento.

Padarius seksualinį nusikaltimą prieš vaiką – visos įmanomos tyrimo priemonės

Per pastaruosius 5 metus užregistruota daugiau nei 800 seksualinio pobūdžio nusikaltimų prieš nepilnamečius, dažniausi iš jų – mažamečio tvirkinimas ir seksualinis mažamečio prievartavimas. Dažniausiai prieš nepilnamečius nusikalsta 30–39 m. asmenys.

Mažamečio vaiko tvirkinimas, lytinės aistros tenkinimas su nepilnamečiu jam grasinant ar už atlygį, nepilnamečių išnaudojimas pornografijai, remiantis LR Baudžiamuoju kodeksu, nelaikomi sunkiais nusikaltimais. Įtariamųjų tokiais nusikaltimais šiuo metu negalima suimti, neleidžiama klausytis jų pokalbių ar tikrinti

jų elektroninių ryšių tinklais perduodamos informacijos, atlikti nusikalstamą veiklą imituojančių veiksmus. Dabar priemonių imamasi pagal nusikaltimo sunkumą: jei nesunkus – priemonės ribotos, todėl tyrimai vyksta taip ilgai ir sudėtingai.

Matydama ne vien subjektyvias, bet ir sisteminės susidariusios situacijos priežastis, pasiūliau pakeisti LR Baudžiamąjį proceso kodeksą, kad tirdamos minėtus nusikaltimus teisėsaugos institucijos galėtų imtis visų įmanomų BPK numatytų priemonių. Generalinė prokuratūra palaiko mano užregistruotą projektą.

Bus skelbiami alimentus mokėti užmirštantys tėveliai

Lietuvoje alimentų vaikams nemoka apie 84 000 tėvų, todėl 130 000 vaikų kas mėnesį iš Vaikų išlaikymo fondo gauna iki 195 Lt. Fondo tikslas – laiku sumokėti bent dalį vaiko išlaikymo lėšų iš valstybės biudžeto, bet vėliau sumas išieškoti iš skolininkų. Fondas kasmet išmoka daugiau kaip 48 mln. Lt, o susigrąžina vos kelis šimtus tūkstančių. Latvijoje ir Estijoje savo tėvišką pareigą laiku prisimena beveik visi tėvai. Latvijoje alimentų nemokantys

tėveliai laikomi valstybės skolininkais, todėl negali iš valstybės gauti tam tikrų paslaugų. Estijoje kovojama viešumu – „netėvelių“ pavardės skelbiamos internete.

Pasikonsultavusi su Estijos ambasada bei Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, parengiau projektą, kuriuo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija savo tinklalapyje būtų įpareigojama skelbti delsiačio mokėti tėvo pavardę, gimimo metus ir skolą.

Motinstės (tėvystės) pašalpos mokėjimas turi būti nutrauktas, jei ji naudojama tik savo, o ne šeimos reikmėms

Mažametį auginanti mama vos ne metus laiko kovojo, kad būtų nutraukta jos vyrui mokama tėvystės pašalpa, nes jis seniai šeimą paliko ir vaiko priežiūrai pinigų neskiria. Nors motinstės (tėvystės) atostogos gali būti skiriamos tik faktiškai vaiką auginantiems asmenims, motinstės (tėvystės) pašalpa skiriama vienam iš tėvų, nesvarbu jis vaiką prižiūri ar ne. Tol, kol šeimoje taika ir ramybė, viskas gerai. Tačiau, jei pašalpą gaunantis vienas iš tėvų pinigus skiria tik savo, o ne šeimos ar vai-

ko poreikiams, nėra teisinių svertų sustabdyti pašalpos mokėjimą.

Parengiau įstatymo pakeitimo projektą, nustatantį tvarką, jog pašalpą gaunančiam, tačiau vaiko išlaikymui lėšų neskiriančiam vienam iš tėvų pašalpos mokėjimas, gavus skundą ar surinkus duomenis, būtų nutraukiamas. Projektas registruotas dar pernai birželio mėnesį, todėl tikiuosi, jog jau greitai atsiras vietos jo pristatymui Seimo darbotvarkėje.

Siūlau moksleivių iki 12 metų tėvams suteikti papildomą poilsio dieną – rugsėjo 1-ąją

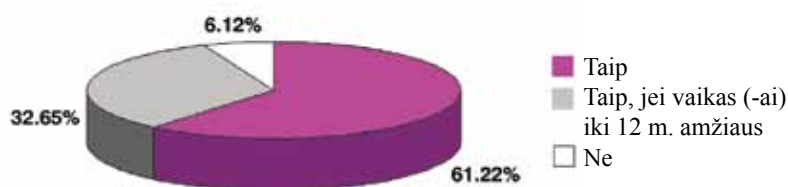
Rugsėjo 1-ąją bent pusdienį nedirba labai daug mokyklinio amžiaus vaikus auginančių tėvų. Sulaukiau bendrojo lavinimo mokyklose besimokančius vaikus auginančių tėvų laiškų, kuriuose guodžiamasi, jog Mokslo ir žinių šventė dirbantiems mokinukų tėvams gerokai apkarsta, nes kasmet tenka spręsti tą pačią problemą – ar darbdavys bus toks malonus ir sutiks išleisti pusdieniui iš darbo? Sunkmečiu tėvai ypač vengia atsiprašyti iš darbo, baimindamiesi neigiamos darbdavio reakcijos ir atleidimo.

Rugsėjo 1-ąją įtampą jaučia ne vie-

nas pradinukas. O ypač jaudinasi pirmokai, kurių dirbantys tėvai negali palydėti į mokyklą.

Šiuo metu LR Darbo kodeksas lengvatą – papildomą laisvadienį – numato tik tiems darbuotojams, kurie augina du ir daugiau vaikų. Darbuotojai, auginantys tik vieną vaiką iki 12 metų, yra diskriminuojami, nes jie neturi teisės į papildomą poilsio dieną. Todėl pasiūliau numatyti galimybę tokiems darbuotojams turėti bent vieną papildomą poilsio dieną per metus – rugsėjo 1-ąją.

Ar pritariate, jog rugsėjo 1-oji turėtų būti nedarbo diena tėvams?

Apie įstatymu garantuojamus „mamadienius“ daugelis dirbančiųjų tik svajoja

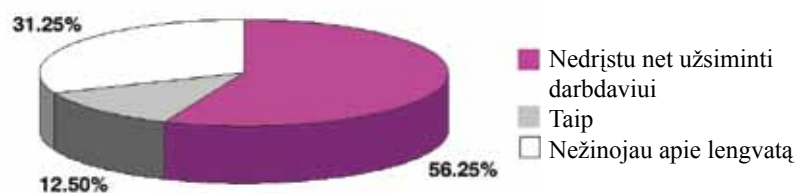
LR Darbo kodekse seniai įtvirtinta nuostata, jog ir tėčiui, ir mamai auginantiems du vaikus (iki 12 metų) kiekvieną mėnesį priklauso viena papildoma laisva diena, o auginantiems 3 ir daugiau mažų vaikų – 2 laisvadieniai per mėnesį, tačiau reikalauti įstatymu garantuojamos lengvatos ir daugiau laiko praleisti su vaikais nėra populiaru.

Interneto klube tėvams Supermama.lt inicijavau rašinių konkursą – „Šauniasias mano mamadienis“, tikėdama, kad gražūs tėvų pasakojimai įkvėps daugiau dirbančių mamų ir tėčių drąsiai prašyti darbdavių papildomų poilsio dienų, kurias praleistų kartu su vaikais. Dauguma mamų atsiuntė rašinius ne apie laisvadie-

nius, kai galėjo nuvežti vaikus pas gydytojus ar užsukti į mokyklą pasikalbėti su mokytojais apie vaikų pasiekimus, bet apie savo svajonių „mamadienius“.

Viena neįgalų vaiką auginanti mokytoja skundėsi, jog mokyklos vadovas atsisako jai suteikti papildomą laisvadienį kartą per mėnesį arba atitinkamai trumpinti darbo laiką dviem valandomis per savaitę, nors tokia lengvata teisėtai priklauso visiems auginantiems neįgalų vaiką iki 18 m. Direktorius motyvai – neva mokytojos profesija specifinė ir nėra kam ją pavaduoti. Toks darbdavio nenoras vykdyti darbo įstatymų reikalavimų yra neteisėtas ir baudžiamas.

Ar naudojate lengvatą – „mamadieniais“?

Pažaboti grobuoniški greitieji kreditai

Kaip rodo statistika, greitųjų kreditų paslaugomis yra naudojęs kas 20-tas šalies gyventojas. Neįtikėtina, tačiau toks verslas Lietuvoje buvo beveik neregulamentuotas, todėl kai kurios bendrovės už paskolas nustatydavo net iki 40 tūkst. proc. metinę kredito grąžinimo normą.

Gavusi dešimtis nukentėjusių vartotojų laišku bei jų sutarčių ir mokėjimo grafikų kopijų, sukūriau kreipimosi į Vartotojų teisių apsaugos tarnybą šabloną, kuriuo pasinaudoti gali visi nukentėjusieji, bei pateikiau dešimtis siūlymų dabar jau priim-

Neišieškomy daiktų sąrašas turi atitikti šiandienos minimalius poreikius

Lietuvos gyventojų pradelsti įsiskolinimai pasiekė 2 mlrd. litų sumą. Vis daugiau žmonių gauna antstolių laiškų dėl skolos išieškojimo iš asmeninio turto. Pagal LR Civilinio proceso kodeksą šiuo metu į bėdą pakliuvęs skolininkas gali likti vos ne vien su radijo imtuvu.

Manydama, kad turto, iš kurio negali būti išieškoma, sąrašas turi sudaryti sąlygas išsaugoti žmogišką orumą ir atitikti šiandieninius minimalius poreikius, remdamasi kitų šalių gerąja patirtimi, pasiūliau įtraukti į jį tokius daiktus kaip skalbyklė, viryklė, drabužių lygintuvas, patalpų šildymo prietaisas, telefonas, kompiuteris su interneto prieigai reikalinga įranga. Jei

tam LR Vartojimo kredito įstatymui.

Vienas iš naujojo įstatymo reikalavimų – žmonėms privalu suteikti visą informaciją apie imamą kreditą prieš sudarant paskolos sutartį iš anksto, nurodant maksimalią sumą, kurią gali reikėti grąžinti, kokiais periodais grąžinama skola, kokia yra procentinė viso kredito mokesčių kaina ir suma. Man pavyko įtikinti Seimą, kad visi paskolos gavėjai turėtų teisę atsakyti sutarties per 14 dienų. Seimas taip pat palaikė mano nuomonę, o ne Teisingumo ministerijos, kuri siūlė taikyti išimtį – neinformuoti apie sąlygas iš anksto, kai paslauga pateikiama patraukliai, pvz., „pirmas kreditas nekainuoja“. Pritarus mano siūlymui, visi ir visuomet iš anksto privalės būti supažindinti su kredito sąlygomis.

Taip pat pavyko įrodyti Seimo nariams, kad būtina nustatyti maksimalią kredito grąžinimo normą, uždrausti bet kokias baudas bei nustatyti delspinigių lubas 0,05 proc. nuo uždelstos sumokėti sumos už kiekvieną uždelstą dieną.

Remdamasi Suomijos pavyzdžiu, siūliau, kad klientui informavus apie norą paimti kreditą ir įstaigai sutikus, pinigai pasiektų vartotoją tik po 24 valandų – taip būtų išvengta neapgalvotų ir skubotų skolinimosi atvejų, tarkim, lošimo namuose ar pritrūkus pinigų bare. Dėl tų pačių priežasčių siūliau drausti kreditus išduoti nakty bei SMS žinutėmis. Seimas nepritarė šioms siūlymams. Atmetas ir mano siūlymas greitųjų kreditų veiklą licencijuoti ir tikrinti skolinamų pinigų kilmę.

Naujasis reguliavimas įsigalios nuo 2011 m. balandžio 1 d.

šaldytuvas ir televizorius šiuo metu paliekamas tik šeimoms, turinčioms vaikus, pritarus mano projektui, šis turtas liktų ir asmenims, neturintiems vaikų. Taip pat siūliau neleisti, kad išieškant skolas būtų paimti neįgalųjų asmenų reikmenys, asmens higienos ir sveikatos priežiūros priemonės, avalynė, mokymosi priemonės, šeimos relikvijos bei ritualiniai daiktai, apdovanojimai.

Šiuo metu skolininkui paliekama tik vienos minimalios mėnesinės algos (MMA) suma. Siūliau, kad vaikų turinčiai šeimai būtų papildomai paliekama po minimalią algos sumą kiekvienam nepilnamečiui.

Siūliau griežtinti socialinio būsto kontrolę

26 tūkst. mažas pajamas turinčių žmonių metų metus laukia socialinio būsto itin lėtai slenkančiose eilėse, nes savivaldybės iš esmės neturi ką pasiūlyti. Kai dešimtmetį ar ilgiau laukę, galų gale gauna butą, dažniausiai jis jau nebėra toks reikalingas kaip tuo metu, kai žmogus stoji į eilę. Todėl butai stovi tušti arba pernuomojami – su jais elgiamasi kaip su savo nuosavybe. Dar prieš dvejus metus Valstybės kontrolė konstatavo, kad net 70 proc. savivaldybės būstuose apsigyvenusių asmenų neteikia duome-

nų apie savo turtą ir pajamas, nėra įrodę savo teisės į nuomą, o dalis jų nėra nepasiturintys, nors būstas jiems suteikiamas iš mokesčių mokėtojų pinigų.

Mano parengtas siūlymas draudžia pernuomoti socialinį būstą bei įpareigoja išvykstant iš buto informuoti teisėtą buto savininką – savivaldybę. Tuo atveju, kai bute negyvenama ilgiau nei 3 mėnesius, savivaldybė galėtų nutraukti sutartį. Mano siūlymams nebuvo pritarta, todėl vėl registravau papildytą projektą.

O. Posaškovos nuotr.

Yra temų, prie kurių politikui dirbti nenaudinga, tad jos nei vienam neįdomios. Bet aš atėjau į Seimą duoti, o ne imti. Tiems, kurie priklauso partijoms, daugybę laiko atima politikavimas, intrigų kūrimas ir jų painiojimas. Aš nepriklausau jokiai partijai, nepolitikuoju, tad turiu laiko konkrečioms darbams. O juk gyvenimas susideda iš smulkmenų. Per savo buvimą Seime metus gavau pluoštą laiškų su dešimtmečius egzistuojančiomis problemomis, kurias sprendė daugybė institucijų, teismai, prokuratūros, kontroleriai... Surasti tiesos siūlo galą sunku, bet jis yra kiekvienoje istorijoje. Štai vienai moteriai grąžino žemę ne toje vietoje, kuri priklausė jos protėviams. Toje žemėje ji jau buvo pasistačiusi namelį. Pasistatė be leidimų, nes negalėjo net įsivaizduoti, kad žemę jai atmatuos svetimoje, o ne protėvių vietoje. Namelį jai kasdien grasina nugriauti...

Į panašias istorijas įkliuvę žmonės yra pikti ir nusivylę. Imdamasi tokių sudėtingų atvejų, noriu, kad žmonės vėl patikėtų savo valstybe.

Rašydami laiškus, vieni žmonės prašo padėti išspręsti jų asmenines problemas, kiti atkreipia dėmesį į sistemos klaidas. Trumpai papasakosiu tik apie 9 iš jų:

V. J. papasakojo istoriją, jog prieš 5 metus susikivirčio su kaimyne, kuri teisme apkaltino jį sužalojus jos sveikatą taip stipriai, jog ji mėnesį dėl to turėjusi nedarbingumo pažymėjimą. Teismas pripažino, kad tokio sužalojimo, dėl kurio buvo iškelta byla, nebuvo. V. J. klausia, ar neturėtų „Sodra“ išieškoti valstybės išmokėtų nedarbingumo lėšų, jei sužalojimo nebuvo. Jis kreipėsi į „Sodrą“ ir kitas institucijas, kurios nesivargino vertinti, ar nedarbingumo pažymėjimas buvo išduotas pagrįstai. Nusprendžiau į šią problemą pažiūrėti plačiau – kiek valstybė yra susigrąžinusi neteisėtai išmokėtų lėšų už fiktyvius nedarbingumo pažymėjimus, ir įvertinusi gautus atsakymus, siūlysiu sprendimus.

R. U. yra gabus kompiuterininkas, tačiau jam nuo vaikystės pripažinta visiška negalia. Jis parašė laišką, klausdamas, kodėl jo mama, visą gyvenimą dėl sudėtingos finansinės situacijos derinusi darbą ir sergančio sūnaus priežiūrą, neturi teisės gauti šalpos pensijos, kurią gauna mamos, visą savo laiką skyrusios tik neįgalių vaikų priežiūrai? Ši istorija paskatino ruošti įstatymo pataisus.

J. Č. ir dar dešimt asmenų, nukentėjusių nuo „Star1 Airlines“ ir „Star Holiday“, laiške piktinasi, jog valstybė nepadarė nieko, kad apgintų apgautų piliečių teises. Jau kreipiausi į įvairias institucijas dėl informacijos apie žalos atlyginimo perspektyvas ir valstybės institucijų kompetencijos bei atsakomybės ribas, prižiūrint ir kontroliuojant oro vežėjus bei kelionių organizatorius. Toliau analizuosiu situaciją ir sieksiu, kad grupės interesui apginti paprastai reiškiamo grupės ieškinio teisė Lietuvoje būtų realizuota, ieškinio įgyvendinimo mecha-

nizmas reglamentuotas. Jau esu pateikusi konkrečius siūlymus grupės ieškinio koncepcijai.

N. V. skundėsi, kad prieš metus pasikeitus neįgalumo nustatymo tvarkai, jo darbingumo lygis padidintas nuo 45 proc. iki 80 proc. Specialiai dėl šio skundo nuvykusi į Neįgalumo ir nedarbingumo nustatymo tarnybą prie LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, pažeidimų pagal galiojančius įstatymus neradau. Tačiau, jei žmogus kažkada turėjo gerą profesiją ir darbą, šiuo atveju – plytelių klojėjas, dar nereiškia, jog jis darbingas turėdamas stuburo ligų. Skausmo klinikos prašiau padėti šiam žmogui išsivaduoti iš skausmų ir džiaugiasi gavusi žinią, kad jam pagerėjo.

V. D. emigravusi ir svetur dirbanti alytiškė laiške skundėsi, jog iš jos reikalaujama susimokėti atliekų surinkimo ir tvarkymo mokesčius Lietuvoje, nors čia esančiame jai priklausančiame bute niekas negyvena ir minėtomis paslaugomis nesinaudoja. Pagal įstatymus dėl mokesčio lengvatų taikymo apsisprendžia pačios savivaldybės. Kreipiausi į Lietuvos savivaldybių asociaciją ir į Aplinkos ministrą su pasiūlymais dėl mokesčio lengvatų taikymo.

R. K. klausė, kodėl nekompensuojamos pavėžėjimo į mokyklą išlaidos jos neįgaliai dukrai, kuriai reikalingas specialus transportas. Kompensacijos numatytos tik vykstantiems visuomeniniu transportu. Kreipiausi į Seimo kontrolieriaus tarnybą, kuri konstatavo, jog institucijos dar prieš keletą metų buvo įpareigtos spręsti šią problemą, tačiau to nepadarė. Ši istorija atskleidė ir kitas piktžaidzes – Kauno miesto savivaldybė moksleivių pavėžėjimo kompensavimo tvarką įteisino tik po 2 metų nuo priimto įstatymo datos. Taip teisę į kompensaciją prarado daugybė žmonių.

D. N. rašė dėl kaimynų neteisėtų statybų bei skundė institucijas, vilkinančias jo iškeltų problemų tyrimą. Kreipiausi į LR Seimo kontrolierių, kuris, išnagrinėjęs situaciją, asmens skundą pripažino pagrįstu.

G. S. jau 20 metų kenčia vyro smurtą. Su neįgalium vaiku prisiglaudusi vieno Alytaus daugiabučio namo rūsyje, ji bijo grįžti į savo 3 kambarių butą. Bendromis jėgomis įkalbėjome moterį kreiptis socialinės bei teisinės pagalbos. Ji buvo apgyvendinta „Moterų krizių centre“. Iškart buvo pradėtas ir tyrimas privataus kaltinimo tvarka. Prasidėjus teismo procesui, miesto savivaldybė suteikė moteriai laikiną būstą bendrabutyje.

R. P. ir G. P. šeima, nedarbingi marijampoliečiai, serga itin sunkiomis ligomis. Būtinaiems išgyventi vaistams įsigyti jau 3 metus jie skiria 68 proc. savo pajamų kas mėnesį, o sveikatos būklei pablogėjus – net 83 proc. mėnesio pajamų (t. y. invalidumo ir negalios pašalpų). Kadangi formaliai šeimos pajamos buvo nemažos, savivaldybė atsisakė skirti kompensacijas ir pašalpą. Kreipiausi į Marijampolės savivaldybę, ar buvo įvertinta ir išanalizuota reali šios šeimos situacija ir poreikiai socialinei paramai, bei į Sveikatos apsaugos ministeriją, prašydama peržiūrėti, ar nebūtų tikslinga šiai šeimai kompensuoti nuskausminančio gydymo išlaidas, ir į „Maisto banką“ dėl paramos maisto produktais vargstančiai šeimai. Šiuo metu R. P. ir G. P. džiaugiasi pagaliau gavę kompensaciją už būsto šildymo išlaidas, ir „Maisto banko“ teikiama pagalba.

PASTEBĖJAI NEGEROVĖ – NETYLĖK!
UŽPILDYK UŽKLAUSĄ www.netylek.lt

Neleiskime moterims kentėti smurto

Dešimtmečius vėluodamas, Seima pasiekė LR apsaugos nuo smurto privačioje erdvėje įstatymo projektą.

Apmaudu, jog jį rengusi Socialinės apsaugos ir darbo ministerija neįsiklausė į nevyriausybinių organizacijų siūlymus bei nestudijavo užsienio patirties. Taigi norint, kad įstatymas išties padėtų kenčiantiems nuo smurto, buvo būtina jį gerokai koreguoti.

Nedarbą mažinkime skatindami mokesťines lengvatas

Seime įregistravau projektą, kuriuo siūlau mokesťinėmis lengvatomis skatinti darbdavius priimti darbuotojus į darbą. Tai yra, jei darbuotojas dirba ilgiau nei 6 mėnesius, darbdavys galėtų trejus metus sumažinti savo pelno mokesťį darbuotojui išmokėto darbo užmokesčio dalimi. Jei pelno einamaisiais metais nėra, atskaitymus galima būtų padaryti kitais metais.

Šiuo metu yra įregistruotas ne vienas projektas, siekiantis pagerinti verslo sąlygas, tikintis, kad atsigavęs verslas savaime

Kiaulių ūkiai krečia kiauylstes Lietuvos žmonėms

Turime daugybę aplinkosaugai skirtų reikalavimų, tačiau pamiršome 3 000 žmonių, gyvenančių aplink kiaulides bei šimtus vaikų, lankančių mokyklas ir vaikų darželius kiaulių fermų kaimynystėje. Aplankiau ne tik jas, bet ir pačius didžiausius šalies kiaulių ūkius, kokių neradome niekur Europoje, kur vienu metu auginama 50 000 kiaučių. Juos galima drąsiai vadinti ekologinėmis bombomis.

Dalyvavau Vyriausybės posėdžiuose, kai buvo sprendžiami kiaučinkystės klausimai, darbo grupės Seime veikloje.

Žmonės, įsikūrę šalia fermų, supranta savo gyvenimo specifiškumą – jie niekada negalės verstis kaimo turizmu, atidaryti kavinės ar restorano, imtis ekologiškos žemdirbystės, jų nekilojamasis turtas bevertis, tačiau jie nenori gerti vandens su bakterijomis – žarniniais enterokokais ar lūžininėmis klostridijomis – bei taikstyti su nepakenčiama smarve.

Blogas kvapas sklinda nuo fermos, jei ji tvarkosi neūkiškai, naudoja specifinius pašarus, nėra įsirengusi oro filtrų, srutas laiko neuždarose talpyklose bei

Nustačius smurto atvejį, įstatymo projekte numatyta smurtautoją suimti, todėl pasiūliau nustatyti prievolę teismui per ne ilgesnį nei 48 valandų laikotarpį priimti sprendimą dėl laikino smurtautojo iškeldinimo ar išteisinimo. Šiam siūlymui pritarė ir teismai, ir policija bei pasiūlymus svarstė Seimo komitetai.

Įvertinusi kitų šalių patirtį, siūlau ne tik teismui, bet ir policijai suteikti teisę įteikti laikinojo iškeldinimo orderį – taip į smurtą būtų reaguojama greitai, adekvačiai ir būtų taupomos valstybės lėšos. Šis, kaip ir daug kitų siūlymų, dar nebuvo svarstyti.

Statistika rodo, jog kas 11 minučių Lietuvoje moteris kreipiasi į policiją dėl šeimoje patiriamo smurto, tačiau vos vienas iš 800 smurtautojų sulaukia didesnės ar mažesnės bausmės. Todėl kuo skubiau būtina priimti smurto aukas ginantį įstatymą.

pradės kurti naujas darbo vietas. Dėl to ankstesnes bedarbystės mažinimo priemonės vertinu kaip netiesiogines, kurios pasijus tik po ilgo laiko. Tuo tarpu savo teikiamu projektu nedarbo lygį siekiu mažinti teisioginio skatinimo būdu. Manau, jog privalome išbandyti visus įmanomus nedarbo mažinimo kelius. Tikiuosi, kad projektas bus svarstomas jau šį pavasarį.

jas vežioja srutvežiais ir nėra išvedžijusi požeminių kanalų į nutolusias srutų talpyklas. Dvokas ilgai laikosi, jei, išlaisčius srutas, žemė iškart neapariama. Srutų talpyklos pagal europinius reikalavimus nuo 2012 m. turės būti uždengtos, tačiau dalis ūkininkų neskuba to daryti. Taigi itin daug bėdų – dėl neatsakingo požiūrio.

Didžiųjų Lietuvos ūkių naujieji šeiminkai – danai – įsigijo ūkius iš lietuvių verslininkų su leidimais auginti beprotišką kiekį kiaučių. Akivaizdu, jog kalčiausi – valdininkai, išdavę įstatymams prieštaraujančius leidimus, ir jie turėtų prisiimti atsakomybę.

Manau, kad iki šiol padaryta tiek daug klaidų, kad vieno scenarijaus, kaip spręsti kiaučinkystės problemas, nepakanka. Jų reikėtų paruošti bent du: kaip suskaidyti fermas *monstrus* iki europinio standarto – 9 000 kiaučių – ir kaip apsaugoti nuo šios taršą keliančios veiklos žmones, gyvenančius ir besimokančius prie didelių ir mažų kiaučių fermų. Itin kruopščiai išnagrinėjau danišką tvarką ir kryptingai siekiu, kad Lietuvoje būtų tokia pati tvarka kaip ir Danijoje.

Lietuvoje užsienio kompanija gali neleistinai veikti nebaudžiama

Kelerius metus Lietuvoje veikiančio skambučių centro darbuotojai skambinėjo žmonėms ir siūlė nemokamai išbandyti preparatą sąnarių būklės gerinimui *ArthroPrim* bei liekninančius maisto papildus *NeoSlim*. Susigundžiusiems pabandyti, tačiau po mėnesio ar kelių persigalvojusiems, niekaip nepavykdavo atsisakyti papildų siuntų, nes nurodyto telefono niekas nekėlė, į laiškus niekas neatsakinėjo.

Paaiškėjo, jog buvo veikama pagal itin painią schemą: Čekijoje gaminamus maisto papildus Kroatijos paštas pristatydavo į Estiją, iš kur siuntos pasiekdavo Lietuvą. Papildus siuntusi įmonė „Helvetia Direct Marketing“ Lietuvoje nebuvo registruota nei įmonių ar mokesčių registre, nei užsiregistravusi kaip maisto

tvarkytoja, nors tik tokios kompanijos gali prekiauti maisto papildais. Todėl nebuvo ką bausti už Lietuvos įstatymams prieštaraujančią veiklą.

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba (VMVT) sulaukė šimtų vartotojų skundų. Daugybės pasipiktinusių laiškų gavau ir aš. Tiek VMVT, tiek aš dar pernai pavasarį kreipėmės į prokuratūrą, kur buvo pradėtas ikiteisminis tyrimas, kuris rugsėjį netikėtai buvo nutrauktas, iškart po to, kai net ne pati kompanija, o ją atstovavęs skambučių centras gavo maisto tvarkytojo pažymėjimą.

„Helvetia“ kompanijos veiklą vertinu kaip šurkštų ir sąmoningą Lietuvos įstatymų pažeidimą veikiant stambiu mastu, todėl dėl šios įmonės veiklos šių metų sausio mėnesį kreipiausi ir į teismą, kuris nutarė mano skundo nenagrinėti. Teko vėl kreiptis į prokuratūrą.

Kadangi ne viena Europos Sąjungos šalis susiduria su nuotolinės prekybos problemomis, ypač kai internetu užsakomos narkotinės ar kitos pavojingos medžiagos, todėl atidžiai nagrinėju kitų šalių patirtį bei teikiu įstatymų pataisas, kurios užtikrintų efektyvesnę vartotojų teisių apsaugą.

Motorolerių vairuotojams būtinas praktikos egzaminas

du kartus daugiau 15–16 metų asmenų nei 2009 m. Iš pirmo karto egzaminą išlaikė tik kas trečias būsimas motorolerio vairuotojas.

Vien per pirmus aštuonis 2010 m. mėnesius net 1 188 KET pažeidimus padarė motorolerių vairuotojai. Šiuose eismo įvykiuose žuvo 3 ir sužeista 60 motorolerių vairuotojų bei 15 keleivių, didžioji dauguma – dėl motorolerių vairuotojų kaltės.

Kadangi egzaminų tvarką nustato Susisiekimo ministerija, kreipiausi į ją, siūlydama norintiems motorolerį vairuoti asmenims iki 18 metų įvesti ir praktinį vairavimo egzaminą, o neišlaikius egzaminą pirmą kartą, numatyti 3 mėnesių pertrauką prieš bandant antrą kartą. Taip siektume pakeisti jaunųjų vairuotojų požiūrį į egzaminus.

Mano siūlymą palaiko Lietuvos vairuotojų mokyimo ir kvalifikacijos kėlimo mokyklų asociacija.

Motorolerį vairuoti galima nuo 15 metų, išlaikius tik teorinių žinių egzaminą. Vairuotojų praktiniai vairavimo įgūdžiai nevertinami.

Itin jaunų vairuotojų daugėja. Vien 2010 m. vairuotojų pažymėjimus gavo

Sieksiu tikro, o ne tariamo viešumo, vertinant viešųjų įstaigų veiklą

Seimą pasiekė ne viena viešųjų įstaigų veiklos griežtinimo iniciatyva. Telioka apgailėstauti, jog ministerijų parengti projektai paliko daugybę spragų, todėl pateikiau pluoštą siūlymų.

Vertinti viešosios įstaigos veiklos efektyvumą būtų lengviau, jei atskaitose būtų atskirtos administravimo bei kitos veiklos išlaidos, nurodytas ne tik įstaigos vadovo atlyginimas, bet ir kitais būdais gauta nauda. Šiuos reikalavimus siūliau taikyti ne tik toms viešosioms įstaigoms, kurių savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, bet ir toms, kurios didžiąja

dalimi finansuojamos valstybės lėšomis.

Metinėje veiklos ataskaitoje siūliau atsiskaityti ne tik už įsigytą naują ilgalaikį turtą, bet ir numatyti ateinančių metų planuojamus pirkinius. Taip pat teikiau aiškesnes ir griežtesnes formuluotes dėl dalininko teisių pardavimo, turto vertinimo taisyklių, panaudos sutarčių, nepiniginių įnašų vertinimo. Taip pat, mano akimis, liko spraga, kuria gali būti pasinaudota savanaudiškiems tikslams, kad neatsiradus pirkėjui kaina mažinama kas 10 dienų – siūliau šį terminą ilginti.